

Çocuklar için Telaffuz

Ahmet BENZER

Ahmet BENZER

ÇOCUKLAR İÇİN TELAFFUZ

ISBN 978-625-8044-91-1

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2022, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Mayıs 2022, Ankara

Yayın-Proje: Zeynep Güler
Dizgi-Grafik Tasarım: Müge Çetin
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara
Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Ön Söz

Bir kelimeyi tanımanın yolu, o kelimenin yazı ve konuşma dilindeki karşılığını bilmekten geçer. Bir kelimeyle birini dinlerken ya da bir metni okurken bilmediğimiz karşılaşabiliriz. Peki, ilk kez karşılaştığımız bir kelimeyi nasıl yazmalıyız? Duyduğumuz gibi mi? Evet, çoğu kelimeyi aynen duyduğumuz gibi yazarız: *okul, sıra, tahta, annem* gibi. Bununla birlikte tiren, naane gibi duyduğumuz şekilde yazamayacağımız kelimeler de vardır. Bir kelimenin yazılı hâlini gördüğümüzde onu nasıl telaffuz ederiz? Tabii ki nasıl yazılıyorsa öyle telaffuz ederiz: *okul, sıra, tahta, annem* gibi. Şimdi bir de *kâğıt* ve *Tarık* gibi kelimelerle ilk defa karşılaştığımızı düşünelim.

Elinizdeki kitap bir kelimeyi ilk defa duyduğunuzda veya okuduğunuzda doğru yazmanıza ve doğru telaffuz etmenize yardımcı olacaktır. Bunun için kelimeler, konuşma sembolleri ile yazıya geçirildi. Her bir kelimenin yanına o kelimenin nasıl seslendirildiğini duyabileceğiniz bir de karekod eklendi.

Kitabın her sayfasında yalnızca bir kelime ile karşılaşacaksınız. Duyduğunuzdan farklı yazılan veya gördüğünüzden farklı seslendirilen kelimeleri kendi başınıza öğrenebileceksiniz. Bir kelimenin farklı kullanım örneklerini öğrendikçe sizde iki beceri gelişecek:

1. İlk defa duyduğunuz bir kelimeyi doğru bir şekilde yazabileceksiniz,

2. Yazılı hâlini gördüğünüz bir kelimeyi daha önce hiç duymamış olsanız da doğru telaffuz edebileceksiniz.

Telaffuz yolculuğunda kelime kartları ve etkinlikler de sizi bekliyor.

Ahmet Benzer
Kadıköy

Kitap Nasıl Kullanılır?

Her sayfada yalnızca bir kelime ile karşılaşacaksınız. Kelimenin yazılışını, görselini, telaffuzunu görebilecek ve bir karekod yardımıyla kelimenin sesini dinleyebileceksiniz.

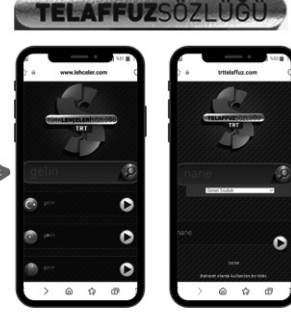

Kelimenin Telaffuzu

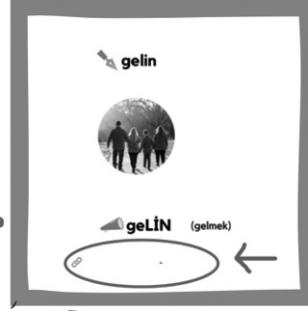
Kelimelerin telaffuzuna ulaşabilmek için iki seçeneğiniz var. İsterseniz bilgisayarınızdan dipnottaki bağlantıyı açabilir ya da karekodu okutabilirsiniz.

Kelimenin telaffuzunu dinlemek için akıllı cihazlarınızı karekodun üstüne getirin.

Her kelimenin telaffuzu olmayabilir.

Karekodun üstte ya da altta olması telaffuzun konuşma ya da yazı diline yönelik olmasındandır.

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Kitap Nasıl Kullanılır?.....	iv

1. BÖLÜM TELAFFUZ OKULU

Yazı Dili ve Konuşma Dili	1
Yazı Dili Sembolleri	3
Konuşma Dili Sembolleri	4
İki nokta (:):.....	4
Kesme işareti (').....	5
Æ harfi.....	6
Yaklaşıklık işareti (~).....	6
BÜYÜK harf kullanımı	6

2. BÖLÜM SIRA DIŞI HARFLER

A harfi	8
Ek Alınca Uzayan A Harfi.....	31
E Harfi	34
İ Harfi	38
U Harfi.....	43
Ek Alınca Uzayan U Harfi.....	47
Yumuşak G Harfi.....	49
Æ Harfi	75

3. BÖLÜM SIRA DIŞI SES OLAYLARI

Türeyenler	81
Y Harfi	82
Ş Harfi	86
L Harfi.....	87
İ Harfi.....	89
I Harfi.....	98
U Harfi	100
Düşenler	102
H Harfi	103
G Harfi	111

V Harfi	112
Y Harfi	114
T Harfi	115
R Harfi	120
İ Harfi.....	121
Ü Harfi.....	122
Ek Alınca Düşenler.....	124
U Harfi.....	125
Ü Harfi.....	127
I Harfi.....	129
İ Harfi.....	131
A Harfi.....	133
Hecesi Düşenler	135
Yumuşayanlar	141
Yumuşamayanlar	158

4. BÖLÜM ZOMBİ SESLER

Kalından Kalına Dönüşüm.....	174
Kalından İnceye Dönüşüm.....	180
İnceden İnceye Dönüşüm.....	190
Ünsüz Harflerin Dönüşümü	197

5. BÖLÜM SAHTE KELİMELE

Sahte Kelimeler.....	217
----------------------	-----

6. BÖLÜM ANLAMI DEĞİŞTİREN SESLER

Düzeltilme Etkisi.....	228
Kelebek Etkisi.....	232
Cevap Anahtarı.....	243
Kaynakça	271
Dizin	272

1. BÖLÜM

TELAFFUZ OKULU

1.1. Yazı Dili ve Konuşma Dili

Bir kelimeyi doğru telaffuz edebilmek için ilk önce yazı dili ve konuşma dili adındaki ikiz kardeşleri tanımamız gerekiyor. Bu ikiz kardeşlerin bazı özellikleri birbirine çok benzerken bazı özellikleri ise benzemez.

Şimdi ikiz kardeşlerden yazı dilini tanıyalım. Yazı dili, ikiz kardeşlerin en ağır başlı olanıdır. Hemen fikri değişmez, ona bir şeyi kabul ettirmek çok zordur. Bu sebeple bir kelimedeki değişim en son yazı diline yansır ama yazı dili bir kelimeyi kabul ederse ondan sözüne sadık kimseyi de bulamazsın. Sana bir kez inandı mı fikri kolay kolay değişmez.

Türklerin ulaşabildiğimiz en eski yazılı metinlerinden biri 731 yılında yazılmış olan Orhun kitabeleridir. Kitabede geçen *benge* kelimesi günümüzde *bana* olmuştur:

benge > *banga* > *bana*

Bir kelimedeki değişim dilin ne kadar eski olduğunu gösterir. Dilin eski olması, onun güçlü ve köklü olması demektir. Kökleri çok eskilere dayanan dilleri anlamak, dildeki değişimleri görmek çok daha kolay olur.

Peki, sizce *alma* ne demek? Bu kelime size tanıdık geldi mi? Türklerin bilinen ilk sözlüğü olan Kâşgarlı Mahmûd'un *Dîvânü Lugâti't-Türk* (1074) kitabındaki *alma* bugün kullandığımız *elma* kelimesidir.

Bazen bir kelimedeki değişimi anlayabilmek için farklı ülkelere bakmak gerekebilir. Şimdi bir örnek üzerinden bir kelimenin telaffuzundaki değişimi anlamaya çalışalım. Aşağıdaki harfler bir araya gelince bir kişinin adı olur. Hadi bakalım okuyalım!

A L P

A ile başlıyorsa kalın okumalıyız ama bu kelimeyi okurken ince okuyoruz, fark ettiniz mi? Hadi deneyin. Sonra yandaki karekodu okutarak doğru söyleyip söylemediğinizi kontrol edin.

Şimdi bu kelimeye ek getireceğiz ve bu kelimeye gelen eklerin de ince olduğunu göreceksiniz:

Alpler bize geldi.

Türkçede iki tane "alp" kelimesi vardır. Birincisi Türkçe olan *alp*'tir. Kalın telaffuz edilir ve 'yiğit, kahraman' demektir. Örneğin *Alpaslan* kelimesi de böyledir. Kalın telaffuz edilir. Bu sebeple bu kelimeye gelen ek de kalın olur: *Alp + ın* (*Alp'ın*).

İkincisi ise yabancı bir kelimedir ve kelime içindeki *l* harfi incedir. Bu sebeple *alp* kelimesine gelen ekler ince olur: *Alpler*. Peki sonra ne olmuş? Zamanla iki kelime arasındaki ayrım unutulmuş ve yabancı kelimenin telaffuzu Türkçe kelimeyi etkilemiş. Bütün *alp* ile başlayan kelimeler ince söylenir olmuş ama siz yine de yazarken "Alp'ın" şeklinde yazın ne olur ne olmaz!

Şimdi gelelim ikiz kardeşlerden diğerine yani konuşma diline. Hangi dil daha iyi dersiniz yazı dilinin konuşma diline, konuşma dilinin yazı diline bir üstünlüğü yoktur. Türkçeyi doğru konuşabilmek için ikisi arasındaki ayrımı bilmek önemlidir. Değişim, konuşma dilinde daha hızlı gerçekleşir. Kelimenin telaffuzundaki farklılık ise aynı anda yazıya geçmez. Bunun sebebi, bu farklılığın geçici yani anlık bir farklılık olabileceği gibi bazen de sadece bir bölgedeki insanlar için geçerli olmasıdır.

Peki, konuşma dilindeki her değişim hemen yazıya geçerse ne olur? O zaman bir kelimenin aynı anda birden fazla yazımı ortaya çıkar. Bu da birbirinden farklı görünen kelimelerin, farklı iki kelime mi yoksa aynı kelimenin farklı yazılışları mı olduğunu bilmeyi zorlaştırır. Nasıl mı? Şimdi aşağıdaki iki farklı kelimeye bakalım:

grup

gurup

Bu iki kelime konuşma dilinde aynı şekilde telaffuz edilir ama yazı dilinde farklıdır. *Grup* kelimesini *gurup* diye yazıya da böyle geçireydik bu sefer 'gün doğumu' anlamına gelen *gurup* kelimesi ile bu kelime karışacaktı. Bu örnek Türkçede çok azdır. Bu örnekler çok olsaydı bir düşünün.

Bir kelimenin telaffuzunda olabilecek değişimleri öngörmek ise her zaman kolay değildir. Örneğin 1976 yılında Robert Underhill adlı profesör Türkçe üzerine yazdığı kitabında *eğlenmek* ve *öğrenmek* kelimelerindeki yumuşak *g* sesinin zamanla *y* sesine dönüşeceğini iddia etmiştir. Yazarın dediği gibi zaman içerisinde *eğlenmek* kelimesi *eylenmek* şeklinde telaffuz edilmiş ancak *öğrenmek* kelimesinde bu dönüşüm an itibarıyla (2022) gerçekleşmemiştir. Bu da dildeki değişimin her zaman ön görülür olmadığını gösterir.

1.1.1. Yazı Dili Sembolleri

Bir kelimeyi tanıyabilmek için iki kavramı bilmeniz gerekiyor: harf ve ses.

Harfler, seslerin yazılı hâlidir:

Aa, Bb, Cc, Çç, Dd, Ee, Ff, Gg, Ğğ, Hh, İi, Iı, Jj, Kk, Ll,

Mm, Nn, Oo, Öö, Pp, Rr, Ss, Şş, Tt, Uu, Üü, Vv, Yy, Zz.

Ses ise harflerin duyulan hâlidir. Harf göze, ses ise kulağa hitap eder. Harflerin sahip olduğu sesleri söyleme becerisine ise telaffuz diyoruz. Yukarıdaki *a, e, ı, i, o, ö, u* ve *ü* dışındaki harfler telaffuz edilirken yanlarına *e* ünlüsünü alır. Örneğin, TDK yazılıp *TeDeKe* diye telaffuz edilir.

Yazı dilinde kullanılan tek konuşma sembolü, düzeltme (^) işaretidir. Bu işaretin iki farklı ses değeri vardır:

Düzeltilme işaretine (^) sahip olan harf, normalden uzun okunur. Bu sembol çoğunlukla yazılışları aynı olan kelimelerdeki anlam farkını belirtmek için kullanılır:

adet → *tane*

âdet → *gelenek*

Düzeltilme işaretine (^) sahip olan harf bazen normalden ince okunur. Bunun sebebi de üzerinde düzeltme işareti olan harfin öncesindeki